

CSOKONAI LAPOK

SZÉPIRODALOM ÉS TÁRSASÉLET KÖZLÖNYE.

TULAJDONOS SZERKESZTŐ

ORBÁN P E T Ő.

Előfizetési díj: Debrecenben félévre július 3-ától december végeig 5 frt; három hónapra július 3-ától szeptember végeig 2 frt 30 kr; egy hónapra, augusztus végeig 1 ft ezüstben. **Vidéken** félévre 5 ft 45 kr; évnegyedre 2 ft 52 kr; egy hónapra 1 frt 12 kr. Előfizetheti helyben egyedül Csáthy Lajos úr könyvkereskedésében, a hol mindennemű hirdetések is elfogadhatók, miktől egy kétszer hasábozott sorért 4 p. kr. fizetnek. **Vidéken** minden es. k. postahivatálnál, a hol az előfizetés elfogadatik s az előfizetési díjt tartalmazó levél, ha ráíratik kívül, hogy hírlap-előfizetési díjt tartalmaz, ingyen küldetik a szerkesztőséghez. Előfizetést gyűjtőknek minden 10 példány után egy ingyen példány adatik. Egyes szám ára 6 ezüst kr. — Megjelenik e lap hetenként kétszer: **szerdán és szombaton** délelőtt. Szerkesztőségi szállás nagy-csapóutca 10-dik szám, hátulsó épületben.

Bolond Istók.

Első ének.

(Folytatás.)

57.

„Ezt a kerécsikorgást. Hahaha!
Kelj, Sára, kelj! hogy van alunni lelked?
Órülhetsz, már ki van az orgona,
Ennekutána hárman énekeltek.
Hé!... hé!... tán csak nem állt el a szava?
Még tennap úgy elébb s tovább szédelgett...“
Megrázta vállon, megfogá kezét.
S torkán akadt a szusz, meg a beszéd;

58.

Mert a midőn Sárát megrázta vállba,
Mind a két vége megmozdult belé
Mintha darab kővé lett volna válva;
S midőn fagyos kezét is meglelé
És észrevette, hogy leesve álla,
Csakugy tekinté jobb és balfelé,
Mintha valakit várna hirtelen,
Vagy kérdené: „ki segít már, istenem?!“

59.

De szót se szóla, csak gyorsan kifordult
A házból és lebútt a ház mögé;
Ottan szemének forrása kicsordult
S két tenyerével arcát elfödé;
Paraszt keblében iszonyu vihar dult
S nem hallgatóság kedvéért nyögé
Fájdalmait ... hisz; a meddig belát,
Alig vehetni föl egy két tanyát.

60.

És ráborulván a kunyhóereszre,
Mint egy koporsó födelére, ott
Keservének zúgóját megeresztve
Sokáig és keményen zokogott.
Nem, mintha tán oly rendkívül szerette
Volna leányát s a szegény vakot:
De megszoká e z t és a m a z után vőt
Reméle, a ki majd eltartaná őt.

61.

Magát siratta. Önzés. No de hol van
Igazi bánat, a mely nem önös?
Ki nem veszite semmit a halottban,
Képmutatólag sir, vagy közönyös;
Minvesztességünk az, bármely alakban,
Mi a bunak mélységet kölcsönöz:
Kemény-igazság! — Hát mért kegyeli
Az ember a bűt...? Mert oly emberi!

62.

Déltájban a pusztát nyakába vette,
Bekohorolt nyolc vagy kilenc tanyát; —
Idő telt abba, mig elősze'hette
Segédül azt a két-három banyát,
Kikkel a tekenő helyére tette
A holtat; — a földön fekvő anyát
Ellenbén ágyra vonták, a halott
Helyére hisz mégis puhább van ott!

63.

Dologidő volt: ember a világért
Sem vala — sírt hogy' ásson — kapható;
Megássa hát ő, — minekutána rá-kért
(Pálinka szónál) egy nyújtóztató
Banyát, hogy fusson éneklő diákért.
Avval, deszkája nem levén, a tó
Gyékényiből (mint bölcsőt egykor a
Mózes szüléi) koporsót fona.

64.

Másnapra kelve, úgy délforma reggel,
A közelebb látszó torony felől
Feltűnt a mester, vagy két szál gyerekkel
Hatalmasan pipázgatván elől.
Most, egy lepedőfajta lehenyeggel
Takarva, kihozák onnanbelől,
És ház elébe tették a koporsót; —
Kapott ez alkalman Pityeri Erzsók.

65.

Nem volt Erzsók aszszonyhoz fogható
Rágalmazója teljes életében
A boldogultnak: most a sirató
Nem más, se' több, mint Erzsók néni épen.
Reáborúla hát s szivreható
Verset rögtönze pythia-dühében:

Legajdoló éltét, mind egy betűig,
Behordva mindent, istentől . . . csepűig.

66.

És még talán most is gajdolna, ha
Mest'ram, ki épen odaérkezett;
Nagy mérgesen rá nem kiáltana:
„Ne bögjön ott, mint valamely veszett . . .“
De a hasonlat nem t'om mi vala,
Minthogy további s i m i l e helyett
Félválra csapta száját és rikolta,
Mint valamenynyi mester Kálvin óta.

67.

A két tanítvány, duzzadó nyak-innal
Erölködé a felső nyolc adot,
És, mintha fojtogatták vón' patin ggal,
Fejőkből a szem ugy kidagadott;
Tán az akasztás sem jár anynyi kinnal . . .
De most mind a kettő felkacagott,
Mert a z, ki hősem lesz (ha könyvem elsül)
Közéjük ordított impertinensül.

68.

A mester öszszzehúzta homlokát,
Kacsinta szemmel, majd öklével inte:
De a két gyermek (noha szándokát
Érté) nevetett, a rogyásig szinte;
Amaz tehát a pálcá vastagát
Fordítva, jól nyakuk közé legyinte;
Mire a kettő kétfelé szaladt:
Mest'ram az ének közepén maradt.

69.

Mit vala tenni? elkáromkodá
Magát, hogy a botrányt jóvá tegye;
Aztán a pálcát hún' alá fogá
S azt nézte, merre a torony hegye.
„Isten nevében, ingyen“, mormogá,
„Elég volt enynyi, sőt ezt is vegye
Köszönettel az ur adta holt szegénye:
Ne pompázzon, ha üres az erszénye.“

70.

Könyes szemekkel fogta most ölon
A férj, halottját s egy gödörbe tette, —
Hol földi-bodza, vad paréj, üröm,
Varjútövis, bojtorján nő felette;
Emléke nincs fel, sem fán, sem kövön,
Dombját az első zápor eltemette:
De, földné bár a gúlák sziklahalma,
Volna-e akkor csendesebb nyugalma?!

(Folyt. köv.)

Szenvedélyek áldozatai.

(Folytatás.)

VIII.

Kín és vigasz.

Az öreg Hevesi haragos betoppanása szakítá félbe
a kölcsönöscn meglepetett bajtársak egymástóli fölvilágo-
síthatását.

„Urházi ur, kérem — mond lelkenedezve az öreg —
négy szem közt kívánnék fiammal szólni!“

Urházi — kedveltei derült egökre vészfellegck vo-
nulását sejtve — leirhatlan kedélylyel távozott.

Itt függőnyt eresztünk az apa s fiu közt — Zsugori
kölcsoné miatt — fölviharzott kellemetlen jelenet elibe.
Melynek azon sujtó következése lett: miszerint egy hét
mulva, az öreg Hevesi aláírásával, minden politikai hir-
lapokban következő tiltakozást lehete olvasni:

„Kiskoru fiam- Győzőnek titkosan fölvelt s céltalan
elpazarlott kölcsönzése arra kényszerített: hogy minden
az ő részére ezután — netalan reménybelisége fejében —
történhelő kölcsönzéseknék, a kölcsönösszeg bizonyos
elvéstése nyilvánításával, jólélektől vezéreltetve, any-
nyivalinkább ellenmondjak, minthogy fiam reménybelisé-
ge csak 1000 forintnyi ösiség, már eddig is 500 forinttal
terhelve, . . . keresményembeni örökülését pedig pazarló
fiannak, csak következő megjobbulása s munkáséletrei
térésétől függesztendem fel!“

Képzelhetni, mily lélekigható fájdalmat s elkesere-
dést szült a fiu keblében apja iránt a szerencsétlenül szá-
mitó — s valóban balgatag — apai szigornak e még sze-
rencsétlenebb szüleménye.

Hogyis ne?

Egy semmirekellő s dologtalan pazarló gyanánt állí-
tá őt — kinek alig volt egyéb hibája, mint, hogy határtal-
lan szenvedélyében kész volt mindent áldozni a szebb mű-
vészetekért — az apai szigor, gunypellengerre a világ e-
lőtt. . . S miért? Csupán azért: hogy kezében volt a diplo-
ma s még sem keresett; sőt apja tudta nélkül pénzt mert
kölcsönözni, s pazarlani — apja véleménye szerint — oly
hasztalanságokra, melyekért egy okos ember sem adna e-
gyetlen fillért.

Több hetekig szobájába zárkozva tölté az ifju Heve-
si a fentebbi esemény után kinos napjait.

Bajtársai mind elhagyák, sőt ezek leghivebbike Ur-
házi is kimaradt vigasztalásával.

Hiában! . . . ha egedre felhök borulnak, magadra ha-
gyatul.

Egyedül Gábriela iránti szenvedélyes szerelme gátlá
őt: hogy legkomorabb kedélye s szinte elviselhetlen szen-
vedései közepette is öngyilkossá nem lett; s méltatlan
meggyaláztatását képes volt túlélni.

Vigasztalója tehát egyedül szenvedélyes szerelme,
s mint ezt zavart kedélye közepette teheté, kedvenc mű-
szereiveli bibelődés volt.

Néhány nap óta azonban egy kedves képpel szapo-
rodott műgyűjteménye. Gábriela művészileg rézbe metszett
képmása volt az.

„Te csodás kép! csodás képviselője egy életnek . . .
kéjes volt fogamzásod perce, ah de kinos születetted
órái! Azonban mosolygj, csak mosolygj, s üzd alkotód
homlokáról a bú komor föllegét . . . mosolygj vigaszt keb-

lemre, s mondd: szereted-e még, szeretheted-e a korhely tékozlót?!

Fanyar mosoly vonult itt át Hevesi ajkain, mint a haldokló szerelmesnek, kinek lelke kedvese csókjában röppen el.

„Igen, te szeretsz, te nem lehetsz hűtlen, Gábiela — folytatá hévvel — hamarabb cseppen a gyilkoló vipera fulánkjáról életadó balzsam, avvagy hamarabb kiég a nap világitó fáklyája: mint te hűtlen lehess.”

IX.

Két testvér.

Az ablak alatt zöld pompájokban viruló boráglombokon alkonyi dalát kezdé meg a fülmile: midőn Urházi, nővérehez sétára készülten belépe.

Róza a fülmile bájömlengésin látszaték andalogni; bársony szemhéjain rezgő gyöngyök csillámlottak.

„Jer, Rózám, sétálni — szólítá meg andalgó nővérét a belépő — ma oly szép az est, kár volna szobánkban unatkozniunk.”

Észrevehetőleg rezzent fel andalgásából a szép testvér; s könyeit bármily mesterileg leplezve sem tudá egyetlen: hogy bátyja észre ne vette volna.

„Nincs kedvem, engedj most honn maradnom, kedves bátyám, különben sem legjobban érzem magam.”

„Épen ezért nem hagylak honn.”

„De ha kérlek?”

„Ismét e hang! Róza, mondd: mi bajod? könyezni látalak ismét! Ugyan, kérlek, szólj: mivel érdemlém meg, hogy a nővér résztvevő bátyja előtt keblet zár?”

„Nincs-e okom könyezni!... avvagy nem jut-e már eszedbe: hogy a mai, azon gyásznapi, melyen szeretett anyánk szelleme közülünk teremtőjéhez lebbent?”

„Tisztelem fájdalmad, édes Rózám... igen, tisztelem a gyászoló gyermek fájdalmát; de ne vedd rossz neven édesem: ha most hitelt nem adhatok szavaidnak. Mert neked valami más nehézkedik sziveden... mostanában, bár nem szólék, több izben vevém észre titkolt könyezésedet; hívém azonban, hogy egyszer csak föltáru a testvérkebel a szerető testvér előtt: de fájdalmason csalatkozám!”

Róza hallgatott; keble mélyéből érzékeny sohaj akart kitörni: de ő azt visszatartá.

E sem kerülheté el a bátya figyelmét.

„Édes Rózám — mond ez részvétellel — nem panaszkodom többé nyiltlanságodért.

De mért is? — folytatá, kémlő célzással — avvagy nem kellett-e már rég ismernem a titkolózó szerelem kinosédesen busongó jellemét: mely a rege madaraként, felszakgatott keble vérevel táplálkozik?”

„Bátyám!” — kiáltá Róza a kellemetlen meglepetés hangján, hirtelen állva fel ülhelyéről.

„Igen, Rózám — folytatá a bátya határozottabb hangon — te szeretsz... csalhatlanul tudom, hogy szeretsz: de a nélkül, hogy a viszonzás boldogító melegét éreznéd.

Ne szólj... nem akarom én gyöngéd kebled fájdalmát száraz dorgálásokkal százszorozni: hanem résztvevőszívet hozok elibed vigasztalóul, mely örömmel kész osztozni testvére bánatában... hadd táruljon föl tehát a kinostitku testvérkebel.

De nem fakgatlak, csak egyetlen kérdésére felelj a résztvevő testvérnek. Nemde azóta sűrűbbek könyeid: mióta az öreg Hevesi ama szerencsétlen s baljóslatu tiltakozását olvasád?”

„Oh, bátyám!” — többet nem szólhata a szép testvérnő, könyei megeredtek, s bátyja résztvevő keblére rejté igézőpirral árnyazott arcát.

Urházi sejtése teljes meggyőződéssé alakult. Mert bár tudá is hugának Hevesiveli gyermekkori viszonyát: soha sem vala képes azon meggyőződésre jutni: hogy úgyesen titkolózó huga szenvedélyes szerelmet táplál keblében Hevesi iránt.

„Jer, jer édesem — mond végre Urházi — töröld le könyeid... ma igen szép az idő, nem fog ártani kün egy kis szórakozottság.”

„Ne hívj, bátyám, nem mehetek!”

„Jó, jó, nem kényszerítlek hát, de ígérd meg: hogy nem foglak könyezve találni megjöttömkor... De mire is — folytatá látszólag növekedő derűtséggel — : ki tudja, mit rejt a jövő?”

A napokban Bájvölgyi urnál voltam bizonyos ügyben; a nagyebédlőből, mint tudod, balra a Gábiela, jobbra az ő szobájába nyílik az ajtó. Beléptemkor, az ablakok el levén függönyözve, sötét volt a terem, egyedül Gábiela üveges ajtaján át sugárzott némű gyenge világosság. Akaratlanul is oda vetődtek pillanatim, s az ügyetlenül függönyözött üvegajtón át oly jelenetnek levék véletlen tanuja: mely nem hagy többé kétkednem Gábielának Hevesi iránti elhidegüléséről. S meg vagyok győződve kedvesem: miszerint Hevesi szemei is rövid időn fölnyílnak, s akkor... de most isten veled, és ne sirj!”

Urházi sebesen távozott, s úgy látszott: e nyilatkozat után derültebb kedélylyel.

„Jó bátyám azt hiszi: vigasztaló ujságot mondott szenvedő hugának. Rég tudomására jöttem már én, jó bátyám, Gábiela hidegülésének!”

Istenem, már azt hittem, hogy higgadtabb keblem, s kezdé is megszokni mellőztetését a lángoló szerelmű nő, mert szívkirályát boldognak látta. De mily kinosan csalatkozám!... e kebelhiggadság csak tükörré simult hullámokon nehézkedő szélcsend volt, mely bizonyosan bekövetkező vihar csalhatlan hirnöke szokott lenni.

Igen, ismét fölviharzott szenvedélyes szerelmem: mert látom, hogy imádotamat kacérszerelm bilincsei nyugozik, s kárhözatos kijátszatás örvényében sulyedez... Nőszerelm taszítá őt örvénybe, s nőszerelm legyen megmentője; nőszerelm: melynek igaztűzü gyémántját önrdek nem homályosítja!”

Csengetett: s szobalánya lépett be.

„Liza, te mindig hü voltál irántam.“

„Lehetne-e másnak lennem oly angyali jóság tapasztalása- s további megérdemlésére: minő szeretett kisaszszonyomé?“

„Nem is kétkedém soha, édes Lizim. De most még is különböztetett figyelmed- s pontos eljárásodat igénylem e levél kézbesítésénél. Hevesi urnak fogod azt kézbesíteni, és csupán személyesen, egyedül négyszem közt, s netalán honn nem léte esetében visszahozva: ismét nekem csak négyszem közt fogod átadni.“

A szobalány távozott.

Róza bársony pilláiról ismét fájó érzelmek harmatcseppjei kezdettek hullani, melyeket ő hófehér kendővel fogott föl. Majd az ablakon kitekintve, — mely alatt még egyre hangzott a fülmile szívhez szóló bájömlengése, — csillagszemai a bucsuzó naptól tüszalaggal szegélyezett felhőgomolyok távol honában látszottak testvéreik azurpályáján andalogni.

X.

Levél.

Lásd, lásd Győző, ma sokkal érdekeseb vagy. Arcodon azon részvételgerjesztő komolyság, mely oly igen jól áll a férfiaknak, azt tanúsítja: hogy a könnyelmű nevető gyermek megszűnt lenni, s helyébe a szilárd férfiú lépett a valódi élet terére... Aligha nem az apai lecke használt!

„Gábiela! — mond Hevesi, ajkait beharapva, szemrehányólag — lelkemre, enyelgésed mélyen sért... Én vigasztaló angyalomhoz jövék hozzád, s te...“

„Isten mentsen — vág imádója szavába hamis mosollyal a kecses lány — hogy sérteni szándékoználak; de ma csakugyan sokkal érdekeseb vagy... komolyságod oly jól áll: s azt kell hinnem, hogy ezt alig egyéb, mint...“

„Szűnj meg az istenért Gábielám, szűnj meg helyénküli enyelgéseddel...“

Lám lám — folytatá kis szünet után, mialatt szenvedélyes kebelharc nyomai kezdének arcán mindinkább föl-tünni — ilyenek vagytok ti nők, ti nagy gyermekek... Azt kívánjátok ti, hogy komoly legyen az ifju, s vonzóbb elöttek egy ilyennek arca: mint az, melyen vidámság dereng?

És nem gondoljátok meg, hogy a férfi arcon s mozulatokon komolyság legtöbbszörre nem egyéb: mint a méltatlan megbántások s csalatások ördögi gyilkja által kiölt szívéberség után bekövetkezett tompasibbadtsága a haldokló érzelmű kebelnek; melynek gyászromjain a kárhozatos bizalmatlanság tüze ki pokoli győzelme jeléül sötét lobogóját.

Ezenkívül pedig a vakságnak bizonyos nemével is vagytok a végzettől megveretve — hihetőleg lenge könnyelműségtek s hiúságtokért —: miszerint a tiszta érzelm mosolyát, a kéjenc ajkak fagyos vonaglásától egyáltalán fogva nem tudjátok megkülönböztetni... De ha eljön az idő, hogy komoly kedvenceitöket férjekül öleljétek:

lélekig rázkódtok meg a kebel fagyától; melyre édent remélve édeskéjélgve simulátok... s egész boldogságtok, ha becsületesek maradtok: lassu kinos hervadás, s ha gyöngék vagytok: enbecsületötök hóhéraivá lesztek... mi pedig az élet, ha becsületeség iszapjában fetreng az?“

Gábiela hallgatott, azonban arca villámszerű változásiban olyasmi mutatkozék: mintha azt látszatott volna magában kérdezni: Talán csak nem gyanít valamit? De mindegy — füzé tovább gondolatit — egyszer csakugyan meg kell tudnia ugy is.“

„Te hallgatsz Gábiela, s arcod komolylyá kezd lenni... igen; ne erőtesd mosolyra ajkidat; a nélkül sem újság darab idő óta előttem arcod komolysága. Hiszen mindegy csak a szerintedi férfiúi érdekesség rovására történik; s nem egyéb, mint az oly igen könnyen megbocsátható s ártalmatlan nőihúság szüleménye, és ne hidd: hogy részemről aggályt idézzen elő!“

„És mire e háborgó eszmék? szinte elijesztesz komor kedélyeddel... te itt is tulságba lépsz — jegyzé meg egykedvűleg Gábiela. — Igen, mi nőkül becsüljük s szeretjük a férfi komolyságát, de komorsága- avvagy szenvedélyes érzelmétől visszazabradunk.“

„Gábiela szólhat-e így? azon Gábiela... de bocsáss meg borus s ingerlékeny kedélyemnek kedvesem, és vidíts fel — boldogító szerelmünkre kérlek — gyöngéd szerelmed nyájas igéivel... ah ha valaha, most van erre legnélkülözhetlenebb szükségem!“

„Mondd angyali Gábielám — s itt szenvedélyesen nyomá imádját jobját szárazforró ajkaihoz — mond: szeretsz-e még, szeretheted-e még a világszerte korhelynek kikiáltottat?“

Gábiela titkosan fojta el egy ajkaira tolakodó ásitást.

„Lásd édes Gábielám, ez az első nap, melyen, apám általi gunypellengérré állításom óta, szobám borus magányából kilépek; s te az első lény, kinek méz ajkiról a vigasz gyógyigéit várni jöttem. Te vagy, kihez jönnöm kellett, hogy menynei arcod derüje oszlassa el a fölötti kételyem sötét föllegeit, ha valljon van-e még e világon egyetlen lény, ki a meggyalázottól nem fordul el hideg részvétlenséggel, s ki szeretettel öleli őt gyöngéd karjaiba?“

„Ah mire mindez érzélgés? nem száz jelét adám-e már forró szerelmemnek; s ha csakugyan szeszélyed jött kétkedni szerelmemben: képes-e száz meg száz igenlésem is ellenkezőről meggyőzni? — válaszoló Gábiela értelmetlenül. —“

„Képesebb valék a legszörnyűbb lehetlenségeket elhinni, mint azt: hogy mindezeket azon Gábiela tudhassa ily kétségbeesztő hidegséggel elmondani, ki hajdan örülő keblemen, ezerszer rebegé a kéjek fuldokló hangján magát a halandók legboldogabbjának... s ő lehessen oly szertelen fukar: hogy hő imádója borus kedélyének földerítésétől egyetlen könnyörülő szeretlek-ét is megtagadja.“

De igaza van kegyednek Gábiela — folytatá szilárdabb hangon — valóban méltánytalanul viselém magamat kegyed elleneben: mert tudnom kellett jóelőre, hogy ha az emberi gyarlóság dere keblünk viruló szerelemvirágát megfonyasztja, annak mi enmagunk legkevésbé vagyunk okai.

Azért, mélyen tisztelt Gábiela mondja ki kegyed egyszerűen: nem szerelheti-e többé a meggyalázott imádót!

Ez villám lesz ugyan keblemre: de talán... talán... nem fog megrepedni e szív a kínos csapás miatt?'

Itt szava s ajkai remegni kezdenek az ifjunak s megtörve hanyatlott hátra ülhelyén: mialatt Gábiela szép jobbat járt görcsösen szorítá kezei közé.

Az istenért — kiált némüleg megrettenve a nő — légy vigyázó, valaki jöhetne... s ha ily helyzetben lelne!.. halld, halld: szeretlek, legyen bizonyosságom e csók.

Sokáig nem szabadulhata Gábiela imádója karjaiból s ajkáról.

„Üdvöm adád e csókban vissza Gábiela... nem, nem kétkedem többé! de hogy is kétkedhetém?

Bocsáss meg anygali lény, szenvedélyes szerelmemnek: ha az, hevében a kétkedés ösvényére tántoritott. — De lásd szerelmesem, erősek voltak a kísértések is... darab idő ótai komolyságod, és... és... — itt küzdeni látszék enmagával — Kopári;.. ne neheztedj kedvesem!... aztán meggyaláztatásom. Mindezek oly igen erős kísértő eszközök valának a szenvedélyes szerelmesre nézve.

És — folytatá szánó mosolylyal — holmi gyanúsítások... de én megbocsátok neked te gyöngye lény: hogy itt e menyinyangyalát ördögi alakban igyekvél előttem föltüntetni... megbocsátok bajlóslatu szenvedélyednek, isten irgalmazzon e vétkedért!'

Nyugtalan várás s meglepetés zavara látszék Gábiela arcán ez utóbbi szavaknál feltűnni: de folytonosan hallgatott s kétkedve jártatá Hevesin szép szemeit, mint kinek szavait nem bírja egyhamar értelmezni.

„Jól tudom szerelmem anygala — folytatá derültebben az ifju — hogy nem értesz. De egy regécskét mondandok el: s tüstént megfogsz érteni... Aztán nevéssünk tetszésünkre az emberi gyarlóság felett... De még se! mert avvagy nem a legelénkebb gyarlósági példánykép-e, iménti elfogultságom?... bocsássunk meg inkább a gyarlóknak!

Unalom s kíváncsi tudvágy csodás vegyületét lehet Gábiela egész valóján előmölve látni.

A menyinyire untatá egyrészt imádója érzélgése: anynyira vágyott más részről — bár némi kellemetlen előérzettel — az e'mondandók hallására.

(Folyt köv.)

Bujdosó-dalok.

I.

Bujdosóvá lettem
Hazám határain,
A mezők' ligetek'
Járatlan útain...
Sírok mint a madár
Erdők homályain,
Berkek vadárnyain.

Nem bántok én senkit,
Engem se bántson más, —
Nem ismerek senkit,
Engem sem ismer más,
De minden faluban
Akad egy-két pajtás
S szívesen-fogadás! —

Mint az égi madár
Nem szántok, nem vetek:
Mégis jó pajtások,
Elélek köztetek;
Nyelvemre van írva
Az úti-cédula,
Melylyel járok kelek.

De feljö még a nap,
Hiszem istenemet!
Hogy megölelhetem
Síró kedvesimet.
Istenem! bujdosó
Fiadra vess szemet,
Ne hagyj el engemet!

II.

Esik eső, bugyborékol,
Szól a kakas, kukorékol,
Alusznak a jó polgárok,
Az utcán csak magam járok.

Nem ég világ a faluban,
Csak a rózsám ablakában...
Csak azt sugom meg néki ott:
Hogy az isten még megtartott!

Szabó Lajos.

Szózat

a debreceni gőzmalom ügyében.

A debreceni gőzmalom felállítatott annak részvényesei pénzén, a végett, hogy azzal használnánk városunk s vidéke népének, terményeink s gyártmányainknak távol vidékeni megkedveltetésében épügy, mint saját szükségünk fedezésében.

Ha ezen hengermalom e részbeni várakozásainkat bármi oknál fogva ki nem elégíté, — akár az igazgatóság, akár másban rejlett legyen az okozó hiba, — s találkozónék a társaság részvényesei között egyén, ki a hibák orvoslására tud módot gondolni, s még sem teszi, az — né-

zetem szerint — a társulat ellen vétkezik. — E nézetből indulva, kinyilatkoztatom, hogy

A mi gőzmalmunknak szinte két év óta fennállása- s működéséből, valamint az igazgatóság s igazgató választmány eljárásából kitetszik, hogy azon igazgatási rendszer, mely általok gyakoroltatott, előttök egészen új, hibás; a hibák által pedig a társulat károsodhatik.

Ennélfogva a holnapi (sept. 1.) közgyűlés teendőjei:

1. Van a társulatnak mind az igazgató választmányt, mind a közvetlen igazgatóságot utasító alapszabályzata, valljon az eddigi eljárás s közbenközben elkövetett botlások annak nyomán történtek-e? ennek szigorú vizsgálatára egy öt tagból álló választmány neveztessek, mely választmány, lehető legrövidebb idő alatt, az észrevételek pontos feljegyzésével, tudósítását elkészítvén, azt az újonnan választandó nagy választmány elé terjeszse további intézkedés végett.

2. Hogy pedig ez sikeresen történhessék, az eddigi igazgatóságnak minden további működése, szinte a holnapi közgyűlésben felfüggesztettnék nyilatkoztassék.

3. Minthogy a társulatnak nem minden tagja képes eléggé belátni egy örlőgyár vezetésébe, annélfogva nem ismeri azon kellékeket, melyeknek a közvetlen igazgatóság s igazgató választmány minden tagjában szükségesképen fel kell találtatni: neveztessek egy három személyből álló bizottmány, mely holnap délutáni 4 órára 24 tagból álló választmányt kiszemelvén, annak névjegyzékét fölterjeszse.

4. Ezen választmány tagjainak nevei, a holnap délutáni 4 órakor tartandó közgyűlésben felolvastatván, ezek magoknak elnököt és jegyzőt választanak mindjárt; azután pedig a malomgyári hivatalnokokat hivatalukban vagy megerősítik, vagy — a körülmények úgy kívánván — mást választanak vagy fogadnak, — kikkel együtt közvetve felelet terhe mellett viszik az igazgatást.

5. Ennélfogva az elválasztott malomgyári hivatalnokok felelőssékké teendők a rájuk bizottakra nézve, azaz, kiki a rábizottakban oly szorgalmasan és hiven köteleztetik eljárni, hogy minden hanyagság, vagy vigyázatlanságokból eredő károk, géptörések, s ebből származó hátramaradásért ő felelős, azaz ő tartozik a kárt megtéríteni. Továbbá

6. Ha az öt tagu választmány vizsgálatából az sülné ki, hogy az alapszabályok nem jók, azok egészen elvetendők, és ez öt tagu választmány által újból szerkesztendők; a nagy választmány és közgyűlés által pedig helybenhagyatva, a részvényesek számára újra kinyomatandók, hogy a netán ezek ellen vétő malomgyári hivatalnokokat, bármely részvényes annak módja szerint rendre utasíthassa.

A malom jövődi igazgatása- s vezetésére nézve, melyhez nekem annak idejében szólanom sem módodom, sem időm nem leend, — közelközően vélekedem.

a) Az eddig alkalmazott hivatalokon kívül, megha-

tározandó bizonyos fizetésre fogadtassék egy buzavásárló, ki akár helyben, akár vidéken tett vásárlásairól ellennyugtatóványt tartozik venni, s avval az igazgatónak beszámolni.

b) A molnárok megkérdezendők, hogy száz mázsa buzából, míg az megöröltetik, mennyi szállhat a levegőbe, vagy mennyit apaszt, ha apaszt, s a kérdésre adott válasz valóságának kiderítéseül próbát kell tenni szoros felügyelet alatt, s ekkor az eredményből számítást lehet tenni mind az egész évi örlésekre, mind a kár vagy haszon, mind a bevétel és kiadás kimutatására. Ennek irányában szükségesképen megkivántatik.

c) Hogy a hengermalom buzabevételét, s lisztkiadásait, valamint a pénzt is, a hengermalomban mindennap megjelenő egyik választmányi tag, mint napi biztos, ellenjegyezze. — Ezen választmányi tagnak napidija 2 pfrtra határozandó, s míg ez a malomban meg nem jelenik, vagy miután elment, sem bevenni, sem kiadni a malomból semmit nem szabad. — Napi óra lenne: nyáron, reggeli 8-tól 12-ig. Délután 3-tól 6-ig. Télen pedig, míg napvilág tart.

d) Ezen napiszámvitelnek egyezni kell a főmolnár és a pénztárnok számadásaival, — melyek nyomán akármely időben meg lehet tudni, mi jött és mi ment ki, s minek kell lenni a malomban, s ennek nyomán az illetőket számoltatni. De

e) mindezek mellett mulhatlan szükség, hogy az igazgató a malomnál lakjék, s felelet terhe mellett szorosan felügyeljen arra, hogy a malomból a szabályok ellen se be, se ki, senki semmit ne vigyen.

f) Ugy levén értesítve, hogy a malomgyári kovácsoló- vagy lakatosműhelyben a malom szerszámain kívül egyebek is készíthetők, s készítették már eddigelő is: ha azon műhely felügyelője, ki egyszersmind gépmester is, a malom kára nélkül más munkát is vállalhat, ezt ellenezni nem kell; hanem inkább a műipart e tekintetben is elő kell mozdítanunk, s a malom gépmestere által készített minden magán munkáról jegyzőkönyv lenne vezetendő mind a gépmester, mind az igazgató által, s az ezen csatornán befolyandó jövedelem senki másé, mint a társaságé leendne.

Ha az ily vállalatokból a társaságnak tetemes haszna mutattatnék ki, önként következik, hogy a gépmesternek fizetésén kívül ezen mellékes munkái árából bizonyos részlet, például 2—3% lenne adandó.

g) Mind a portás, mind a csősz választása a választmány körébe tartozván, ezek a választmánytól veendő utasítás szerint kemény büntetés terhe mellett a rájuk bizottakért felelősek.

Most még szólanom kell az aug. 25-kén tartott közgyűlésben felolvasott választmányi előterjesztésnek azon pontjára, melyben ujjolag 50,000 pfrt tőke előállítására hivatik fel a közgyűlés.

Nagyon különös ezen gőzmalmi vállalat, de még különösebbnek látszik előttem annak felállítása és kezelése.

A gőzmalomtársulat alakulásakor, az első költségvetés alkalmával, midőn a részvények száma először 700 darab száz forintosokban határozott kibocsáttatni, — nyilván kijelentett, hogy 50,000 pfrtból a malomépület és gépek minden kellékeikkel egyetemben elkészíthetnek s ekkor még 20,000 pfrt buzavásárlásra, forgalomban marad. Most pedig a választmányi jelentésből az tűnik ki, hogy a malom fölállítása- és felszerelésére — a nélkül, hogy a bécsi gépgyárnok ki volna fizetve — már 88,090 pfrt 13 kr. adatott. — Van-e ezen rendkívüli nagy összeg felüleges költségnek eléggé hiteles alapoka? ezt a közgyűléssel annak idejében tudatni szükséges.

Ha ezen kiadások ellen kifogást tennünk nem lehetne is, igaz marad azon tény, melyszerint a bécsi gépész orrunk alatt mézes madzagot huzva, bennünket rosz anyaga és tökéletlen, fel nem szerelt műveivel megkárosított, s a költségvetésen felüli 38,090 pfrt 13 krnyi összeget nagyobbára az ő terhére lehet, sőt kell róni.

A választmányi előterjesztésben kitett tartozásunk összegében, 21,312 pfrt 3 krban, úgy hiszem, benfoglaltatik a bécsi gyár követelése is, mely hogy mennyi legyen, tudomásomra tisztán nem jutott, de akármennyi volna is, mindaddig, míg a gőzmalmi számadások meg nem vizsgáltnak és a malompróba meg nem történik, az le tartóztatandó, s lehető követelésünk abból lerovandó.

A választmány előterjesztésében ezek mellett igen feltűnő a mérlegkimutatásnál azon hiba, melyszerint a tartozási oldal, vagy bevétel összegéhez nem adatott a készpénzért tett őrlésekből jövedelem, sem a malombuzájából forgalom kimutatás hozzá nem adatott, pedig ezek is, mint bevételek, épen úgy odatartoznak, mint a részvényekből bevétel. És ha ez, s minden más jövedelemforrások fel vannak jegyezve, az ezekből keletkezett összegből kell aztán megmutatni, hogy mi hova fordított, s minek kell még a pénztárban lenni. A részvényekre vonatkozó kimutatásnak ezután kellett volna következni.

Nem így levén pedig a kimutatás készítve, az már azért is hibás, mert annak hiánya sokakat azon gondolatra vezethet, hogy arról számolni, vagy nem tudnak, vagy nem akarnak.

Mely hiba csak azáltal leend kiigazítható, hogy azoknak is hív kimutatása néhány sorban elkészítettik, s kinyomatván, az előbbi előterjesztésnek kiegészítéseül a részvényeseknek kiosztatik.

Csak ezek tiszta kimutatása után lehet a közgyűlést új pénzforrásnyitásra felhívni.

Lássuk most, mennyiben van szükség a választmány által kijelelt 50,000 pfrtra.

A választmány előterjesztése szerint tartozunk 21,312 pfrttal.

Ennek ellenében követelésünk van, részint buzában

és készítményben, részint készpénz- és kötelezvényben: 24,830 pfrt és 48. kr.

Ezen ingó tőke forgalmából lassankint ama fentebbi tartozást le lehetne ugyan tisztázni; de a tisztázás mellett a gyár mindig pangásban sinlenék; ha pedig le nem fizetjük azt, a kamatok fizetése terheli vállalatunkat, — minden esetben káros. Ennélfogva mit kellene tennünk a tőkeszerzésre nézve, elhatározni egyelőre nehéz feladat.

Legjobb volna, ha a részvények után bizonyos meghatározandó összeg, p. o. 10 pfrt két ízben 5—5 forintjával fizettetnék; a részvények számát pedig 1700-ra határozván s az elkelteken felüli 76 darabot mostani értékében 60 pfrtjával eladóvá tevén, így mintegy 20,800 pfrt tőkét teremtenénk, mely a fentebbi 24,830 fr. 48 kr-ral tézsen — — — — — 45,630 fr. 48 kr. forgalmi tőkét.

Ebből lehetne mintegy 3500 köböl buzát előre vásárolni, s az ekkénti forgalomra nézve kifogásnak nem lehet helye, s a tartozások is szállíthatatnak.

Ha ez nem sikerülne, azon esetben más mód nincs, mint kölcsön útján 20,000, és nem több, pengő forintot felvenni.

A részvényeknek, a választmány ajánlata szerinti beváltására, a malom jelen szorongató állásában még most mód nem levén; azonban ezen beváltásnak különben is szabályszerű módjáról gondolkozni s arról tervet készíteni — miután abba majd a közgyűlés beleegyezik — egy külön választmány feladata levén: azt máskorra halasztandónak vélem.

Ezek egyéni nézeteim a gőzmalomgyár felvirágoztatása és a társulat biztosítása tekintetében. Ha másnak jobb és célszerűbb nézetei vannak e tárgy körül, ám lépjen elő velök. Győzzön a mi jobb. Nekem csak az őszinte olajtatom: hogy gőzmalunk virágzó állapotba helyeztetvén, ezáltal városunk s vidékének közhaszna a társulat biztosítása mellett előmozdítassék.

Tóth Endre.

Vidéki élet.

Liptóból, aug. 20. Szerkesztő ur! Megigértém volt önnek, hogy lipitói levelezéssel nem fogom boszantani; — most azonban oly bolondos kedvem ereszkedett, hogy szellemi életünk et ezennel Debrecenbe — és pedig 9 pkr költségen, a mi, köztünk legyen mondva, sok is érte — szállítani, s önnek, és nem tudom mily nagy, de mindenesetre szép olvasó-koszorujának alkalmatlankodni merészséget vettem magamnak.

Mondom előre és ismételve: 9 kr sok érte, ámbar meglehető drágaság uralkodik köztünk, azaz erővel tolják nyakunkra a gonosz emberek.

Azonban hogy épen csak a bevezetésből ne álljon levelem, tehát megkezdem szellemi életünk leleplezését junius 2-kánál.

Uram! szokatlanság történt itt akkor, a központi intelligencia szemet dülesztett, olvasván az iszonyu német-séggel oda karcolt felhívást, melyben is hajborzasztólag jelentetett, hogy: „Die durchreisende Thon-künstler (nomen et omen) habn die Ehre im Baadhauz die neiesten gesungen, und Comischen Piötzen (piócat akart mondani az istenadtája, s ki is mutatta errevalóságát) wie auch in Gítár, und hornblásen (Békessi kalandjaiból tudjuk, hogy ez csehül boldondot jelent, tehát szarvas-bolond, vagyis ökör) mit den mund (trombita nélkül) sich produciren.“ —

Megjelentem az ígért 10 dallam, s több csárdás kedveért, s végre egy órával később, mint jelentetett, csakugyan odatédtek a hang- vagyis agyag- vagy fazék-művészek, a mint hangjaikból sikerült kiokoskodnom, számra: kettőn.

Sejtelemteljes resignatióval fizettem be a 15 pgkrajcárt, zsebem birodalma lakosainak feleszámát, — a művészet szent oltárára.

Beléptem. —

Hogy össze ne zavarjam az olvasót, a művészeket arabszámokkal jegyzendem: a vastagabb lesz avagy nem úgy — a vékonyabb s egyszersmind alacsonyabb lesz nro 1; a vastagabb és magasabb nro 2.

Sans gène rákezdettek.

Thonkünstler nro 1. trombitát producált becsületes főfájával; a másik gítáron és szivreható énekkel accompagnirozta. —

Iszonyuan bögtek.

Az agyag szülötte — a fazék: potomság hozzájok képest.

„O dio mio! quanti sospiri“ gondolván magamban, kalapom után nyultam, s kirohantam.

„De még ilyet se hallottam, mióta Kilitiben lakom“ — mondaná Jókai.

Levertségemet némiképp enyhítendő, halált esküdtem megmaradt pénzem fejére, s egy itcét hozattam — 10 garasért! —

Hozzá láttam.

Istenem, istenem! — sohajtám az első merész korty után — minék sujtasz így a te haragodban engem?

Kisfaludi háromemberes bora volt.

A művészek azonban, mint később hallám, mégis méltányos emberek; kimélve bántak a vendégekkel, — az ígért sok fejében, kettőt silányitván tönkre.

Köszönet nekik érte a fülek nevében! —

— A szellemiséget talpastótosan fogta fel e napokban fülem hallatára bizonyos táblabíró-erekye, oda nyilatkozván minden keresztelt ember borzalmára, hogy: „minden könyv- és ujságíró fülkellene akasztani.“

Hát a bankóírókat nem? — kérdém tőle. —

Iszonyatos, iszonyatos.

De vigasztalja magát az illetők serege azzal, hogy egyszer mindnyájunknak meg kell halnunk.

Több veszett Budavár alatt...

Különben e jó ur óriásilag szereti a vén kakashust.

— Most jő a java.

Világos évnapiján bejelenté két — úgy hallám — részeg ember a megyei hatóságnak, hogy Sz-ban Sz. Jenő pincéjébe egy vasládában el van ásva a — — találja ki ön, hogy mi? — uram istenem! hisz nem boszorkány! — a — — magyar korona!

A csendőrség unszolására odamentek; az urak pedig élcet csináltakrá, hogy bizonyosan Bónis játszott a el Jenő uramnak; mások meg azt mondák, hogy Jenő hamis fickó, tán valami vén kalapot zárt bele, hogy oly nyilvánosan rejté el, — két kőmives tudtával.

Majd megint némelyek úgy vélekedtek, hogy valószínűleg ama copia lesz az, melyet a dobrovolnyikcsapat vitézei a lemesáni kocsmáról szakítottak le, miután három, huszárnak átöltözött kassai polgár furfangossága által elszalasztatva, nem férhettek az originálhoz Debrecenbe.

Denique az egészből az jött ki, hogy parturiunt montes....

És ez a dolog merituma.

— Ugy hallik, hogy a nagyvárosok fehérnépe az a la pipaszár divatot kapja fel.

Tán mondhatna ön valami bizonyosat róla?*)

Egyébiránt itt gyöngyön folynak a dolgok; az emberek burgonyát ügyekszenek fogyasztani, mert rothadásnak indult, — és... táncolni tanulnak, a zsidókisaszsonyoktól kezdve, egészen az utolsó — szobalányig.

Én azért nem járok a tánc-stundba, mert a mester nagyon hasonlít ama Thonkünstlerhez, a kit sub nro 2. olvasni méltóztatott.

Jó éjt!

B. A.

*) Mi még nem tapasztaltuk, hanem majd igyekezünk kitapogatni. — Szerk.

 Figyelmeztetjük hónapos előfizetőinket az előfizetési díjaknak mielőbb kezeinkbe juttatására, hogy jövőre ahhoz alkalmazhassuk magunkat!

Szerk.

HIRDETÉS.

Németnyelvet tanulni kívánó ifjak s hölgyek részére néhány üres órámmal levén: a föltételek iránti értekezésre piac-utcai 6-ik számú ház emeletében bárkit szívesen elfogadok.

Örvényi Vilmos.